

Legrační knihy pro chytré děti a naopak

Co tak dětem nabídnout ke čtení? Dvě vtipné obrázkové knihy, které vyšly už koncem minulého školního roku, se hodí ke společnému prohlížení, předčítání i přehrávání. Povídala jsem si o nich s jejich redaktorkou Pavlou Nejedlou.

Dneska jsem byla ráno plavat. Sice už začaly prázdniny, takže ve sprchách nebyly zvědavé děti, ale i tak jsou pro některé z nás bazény trochu výzvou. A už i děti někdy řeší, jak kdo vypadá. Může s touhle otázkou pomoci nějaká kniha?

Knížky jsou jako léčivé byliny a měly by existovat na všechny nemoci. A když neexistují, je s tím třeba něco udělat. Skoro čtyři roky mi na stole v redakci ležela knížka švédské autorky Anniky Leone, které jsme pracovně neřekli jinak než *Holé zadky*. Přišlo mi, že to je přesně ta knížka, která může s akceptováním nahoty a s přijetím jinakosti lidských těl pomoci, ale potřebovala jsem čas, abych se s ní nebála přijít (před šéfa, před čtenáře...). Ten čas konečně nastal a knížka je od jara na světě. A to, jak ji lidé přijímají, je naprosto skvělé. Bála jsem se, že se dětem sice bude líbit, ale že ji dospělí odsoudí. Pletla jsem se! Líbí se dětem, rodičům i prarodičům. Všichni se společně smějí, když malá Mira komentuje ve sprchách zadky a jiné partie nahých těl, ale chápou naštětí i to, že je za tím něco mnohem hlubšího. To, jak je zobrazováno lidské tělo v reklamě, ve filmu, v knížkách nebo třeba ve formě hraček, má se skutečností velmi málo společného.

Za dokonalostí těla se neženou jen dospělí, ale čím dál častěji i děti. Je hrozné slyšet od malých holčiček, že musí držet dietu. Všichni chceme být zdraví, ale posedlost dokonalým tělem by měla mít hranice. A nejde tu jen o štíhlost. Lidská těla jsou různá i v jiných ohledech. Mají různé proporce, barvy, tvary. Zrcadlí náš věk. Někdy jsou potetovaná. Někdy jsou na nich jizvy. Jsou opálená, nebo taky ne. A často jsou opálená špatně. Máme to všichni, opálené krásky, krátký ru-

káv, výstřih, ale nikdy, vážně nikdy jsem neviděla člověka s takovým opálením na ilustraci v dětské knížce. Tedy dokud jsem neviděla obrázky Bettiny Johansson ke knížce *Koukej na mě!* Je to tak úlevné, vidět tatínka s rudě spáleným krkem a zaříznutými plavkami. Takhle vypadáme!

Některé lidi ale obavy vedou i k tomu, že se v mém oblíbeném bazénu ani neumyjí. Jen

se ošolichají oblečením do plavek, zejména jsou-li tam právě školy. Třeba to v pánských sprchách vypadá jinak, ale u žen je to právě tak.

Malé děti se na lidi kolem sebe dívají se zájmem. Popisují, co vidí, ale dost často v jejich explicitních slovech není odsudek. To, že je někdo tlustý, je pro ně prosté konstatování faktu, ne negativní hodnocení. Pořád si vzpomínám,

když moje dcera v první třídě popisovala svého spolužáka, který se jí líbil: „On má brejličky a je tak krásně tlustoučký!“ Dojímalo mě to a říkala jsem si: kéž to vydrží co nejdéle. Negativní konotace se do popisu tělesnosti dostávají plíživě spolu s tím, jak se děti socializují. Jsou naučené a okoukané. A je potřeba s nimi vědomě bojovat. Minimálně tak, že dětem ukážeme, jak různě můžou lidská těla vypadat. A že opravdu nikdo nevypadá jako barbína.

Není ono to někdy tak, že se víc bojíme předem, a když „to přijde“, strach pomalu odezní? Asi se nemůžeme nějak přemlouvat, spíše se s tím dá nějak pracovat. Jak to zvládá holčička Mira z knihy *Koukej na mě!*, o které si už chvíli povídáme?

Mira se bojí skočit do hlubokého bazénu. Je to naprosto normální pud sebezáchovy. Z knížky vyplývá, že už svoje obavy zkoušela překonat víckrát. Líbí se mi, že ji nikdo nenutí, aby to dělala, že to je její vlastní rozhodnutí a víra, že tentokrát už to vyjde. Tatínek se jí snaží ukázat, že skákání nic není. Často ale ani tohle nestačí. To, že se někdo stejné věci nebojí, neznamená, že zrovna pro mě není děsivá. Tatínek ale

bezděky Miře přece jen pomůže, aby na svůj strach zapomněla. Mira cítí odpovědnost, že tatínka musí zachránit, a ta je větší než její vlastní strach. Dá se z toho vyvodit nějaký závěr? Asi ano: dejte věcem čas a netlačte na pilu. Ono to jednou přijde. Třeba i náhodou.

Jejímu tatínkovi se v knize zhmotní moje noční můra: spadnou mu plavky a ocitne se v bazénu nahý. Co když se nám stane něco podobně trapného? Jak to překonáme?

Trapnost je noční můra všech lidí. Všechny ty sny o tom, že jsme nazí ve městě nebo že sedíme na záchodě, který nemá dveře, jsou metaforou pro naše niterné obavy, že ostatní odhalí naše slabiny. Na to neexistuje návod. Ale každopádně s humorem se proti ztrapnění bojuje nejlíp. Viděla jsem skvělou knížku o tom, co dělat, když se náhodou ocitnete nazí ve městě. Těch možností je tolik! Takže co dělat, když vám spadnou plavky? Třeba předstírejte, že jste antická socha. Nebo se schovejte do sauny. Nebo to ignorujte a kupte si zmrzlinu.

Hrdinka knihy Oskar a já řeší jiné starosti (a radosti) než Mira. Má totiž brášku Oskara. Jaké to je, když se dítěti narodí sourozenec?

Je to obvykle konec světa, jak ho dítě znalo doteď. Ať se rodiče snaží sebevíc, život prvorozeného už nikdy nebude stejný. Ale to neznamená, že mu sourozenec do života nepřinese milion skvělých věcí. Samozřejmě že přinese, ale vždycky to bude někdo, kdo mu taky něco ukradl. I Mira má k Oskarovi podobný vztah: nastěhoval se do jejího pokoje, ona je starší, takže ona bude spát nahoře na palandě, ona bude rozhodovat, kdy se zhasne, a zhasínat bude samozřejmě Oskar, protože je mladší. Ale Ida zjišťuje, že všem „velkým křivdám“ navzdory je super mít bráchu. A dokonce přesně takového, jaký je Oskar: dětského, hlučného, nepořádného, nesoustředěného, nezdvořilého a umanutého. Protože někdy je potřeba být dětinský a jindy zase nezdvořilý.

Pochopí to Ida a při čtení to dojde i čtenářům. Ti dospělí si možná Oskara zaškatulkují nějakou diagnózou, ale autorka Maria Parr s žádnou explicitní nálepkou nepracuje. Záměrně. Příběh vypráví Ida a v jejím světě diagnóza neznamená nic. V jejím světě jsou důležité všechny ty drobné zážitky, které s Oskarem zažívají. Někdy náročné a jindy úžasně dobré.

Pro někoho může být brácha nebo segra trochu opruz, Ida ale s Oskarem

A už je načase jít do bazénu. Najednou si Mira vzpomene, že dnes má poprvé skákat. Trochu ji z toho píchne v břiše.

Táta už je ve vodě. Nejsou mu ty plavky trochu malé? Pokaždé tvrdí, že se zase o kousek srazily.

docela vychází. Existuje nějaký recept na sourozenecké soužití?

Nic víc než klasická trojkombinace asi není potřeba: respekt, přijetí, láska. Demonstrované napříč celou rodinou. Pro Idu je samozřejmě opruz, že rodiče jsou chaotičtí, jejich dům nemoderní a neuklizený a Oskar věčně ukřičený, ale že se mají všichni rádi, to je cítit na každém řádku.

Knížka rozhodně není pohádková, ale představuje situace, které všichni známe, včetně tak „populární“ blinkací epidemie. Moc se mi líbí, jak autorka tyhle věci přetavila v jeden velký vtip. Asi hodně záleží na tom, jak se na věci díváme, že?

Není to tak vždycky? Když se děje jeden průšvih za druhým a všechno je opravdu na hlavu, nevypráví se to pak nakonec jako hodně vtipná historka? Zrovna rodinné žaludeční virózy by vydaly na celou humoristickou čítanku. V závěsu za nimi se statečně drží další oblíbení šprýmaři, kteří nám rádi maří plány: neštovice a vši. Život s dětmi je nepředvídatelný a na

podpásovky je lepší reagovat humorem. Protože i když je pozvracený celý dům či propadlá osmá dovolená v řadě, pořád jde vlastně o prkotinu.

Nevyhýbá se ale ani smutným věcem nebo místům, jako je hřbitov. Nebylo by nám příjemnější, kdyby tam tyhle věci prostě nebyly?

Jenže ony tam jsou. Nejde je vytěšňovat. V každém životě přijdou smutné okamžiky. S někým se loučíme a ono to bolí. Naše děti se mě kdysi ptaly, proč radši lidi nežijí sami. Nemuseli by pak být smutní, když jim někdo umře. No, to nemuseli, řekla jsem jim, protože by byli možná smutní celou dobu. Pozoruju na našich dětech, že je hovory o smrti nijak zvlášť neděsí. Čteme knížky, ve kterých se smrt netabuizuje. Po jedné takové syn zavelel, že jdeme na hroby předků. Smrt je součást života, pohřeb je rituál a hřbitov je místo rozloučení a vzpomínání. Všichni tvoříme jeden řetěz a děti by měly vědět, že jsou jeho součástí. Maria Parr vychází ze severské literární tradice a ve Skandinávii byla smrt člověku už od dob staroseverských ság vždycky blízko. Smrti jako tématu se nevyhýbá ani dnešní severská dětská literatura, a naštěstí už ani ta česká. ■

Mgr. Marie Těthalová
Foto nakladatelství Host